

ENTREVISTA A ANDREU TRILLA Fundador i soci honorífic de SETEM Catalunya

Com es va fundar SETEM i per quins motius i en quin context?

En primer lloc, hi ha una prehistòria de SETEM, que va de 1968 a 1987. L'any **1962**, un primer escolapi català, l'Enric Serràima, va anar a fundar l'Escola Pia al Senegal, fruit de l'embranzida d'aquella època, que els més joves ja no han conegut: Concili Vaticà II i posada al dia de l'Església, fets del Maig del 68, a París i a Praga, moviment universitari mundial, guerra del Vietnam, etc... L'Escola Pia, doncs, en sintonia amb aquest entorn, decidia arrelar al Senegal per aportar-hi el seu servei: l'educació. Com a entitat educadora que és, treballava en una *perspectiva educadora*: que la nova entitat acabada de néixer, i amb una sola persona (a la qual aniran seguint altres), arribés a madurar i a ser autònoma. Així ha estat al cap de 50 anys, amb la creació de la demarcació independent de l'Àfrica de l'Oest, l'any 2013. La més gran alegria d'una persona educadora és veure madures les persones que ha ajudat a créixer.

L'any **1968**, pensant en les millors maneres de fer costat als companys que vivien i treballaven al Senegal, un grup d'escolapis catalans, entre els quals **Francesc Botey** (que vivia a les barraques de la Mina-Pekín, que va ser empresonat un any pel TOP, i que va fer molta feina a Mèxic on va morir), germà del **Jaume Botey**, van decidir crear un secretariat intern de l'Escola Pia, amb el nom de **SETEM**, que volia dir «Secretariat Tercer Món», segons la manera de parlar de l'època. Aquest secretariat tenia la finalitat de desvetllar la consciència de l'alumnat de l'Escola Pia catalana, i buscar recursos per als projectes educatius al Senegal (en aquella època una escola solament i, poc després, una escola agrícola). Aquestes dues funcions, sense gaire repercussió pública, es van dur a terme durant una quinzena d'anys. Després, va quedar com en *stand-by*.

Com va començar la teva relació amb SETEM?

La primavera de **1986**, el llavors provincial de l'Escola Pia de Catalunya, **Josep Liñan**, em va confiar l'encàrrec de «ressuscitar» aquell secretariat intern. Abans de l'estiu li vaig presentar un projecte diferent, per veure si hi estava d'acord. Es tractava de fer un salt institucional: convertir un secretariat intern en una **associació** civil autònoma, mantenint el mateix nom (però canviant 'secretariat' per 'servei'). Hi va haver llum verda i la primera feina va ser buscar persones que poguessin ser els primers socis, i amb qui es pogués crear la primera junta gestora. Això em va ocupar l'estiu i la tardor de 1986, aprofitant persones conegudes o properes a mi i buscant un grup de parelles joves *pescades* en les colònies familiars de Pineta. Paral·lelament, redactar uns estatuts per a la nova associació, per presentar-los a aprovació i inscripció civil. Els estatuts van quedar llestos el dia **30 de juliol de 1987** i es van enviar a registre civil. Tot i que l'aprovació i inscripció es van retardar alguns mesos per raons burocràtiques i, de fet, no va arribar fins a finals d'any 1987, el **3 d'octubre** d'aquell any hi va haver la primera assemblea de socis (una vintena), i es van posar les bases per la feina futura. La primera aparició pública de SETEM va ser el **1990** en un programa de TV3, on va sortir en **Rafel Simó**, un dels primers socis. En la primera junta creada em va tocar fer de president, càrrec que vaig anar repetint fins que vaig demanar de ser-ne rellevat per manca de temps (el març del 1991 em van elegir provincial de l'Escola Pia), tot i que encara vaig seguir uns anys en la junta. La meva implicació s'ha mantingut en la distància i mai he deixat de ser soci.

Com ha evolucionat SETEM al llarg de la seva història?

El medi en què es mouen les entitats és **molt canviant**: canvien les situacions internacionals, canvien les idees, les propostes, els valors. SETEM, ja ho he dit, va néixer d'una intuïció pedagògica: per créixer t'has de moure, has de córrer el risc d'equivocar-te, t'has d'adaptar a la realitat, etc. No ens podíem imaginar els canvis posteriors quan vam començar per canviar el significat de les sigles, però sobretot en posar el futur de l'entitat **en mans dels socis**, renunciant al control (ni que fos remot) de l'entitat. Això resulta fàcil de dir, però en la realitat va significar aguantar crítiques, internes i externes a l'Escola Pia, que venien a dir que era un error greu i una irresponsabilitat. A hores d'ara, és del que estic més satisfet: que SETEM hagi sortit del tot de *la seva matriu* i sigui del tot adult i autònom, sense dependències de cap mena respecte de l'entitat que li va fer de mare.

Recordo que els primers anys ens vam plantejar de seguida de fer els **Camps** (llavors en deien «de treball». L'any **1990** es va fer una mena de prova, un únic Camp, al Senegal, on es podia comptar amb la infraestructura i el suport de l'Escola Pia naixent en aquell país. L'any **1991** ja es va fer el primer Camp «de debò». El **2011** es van celebrar els 20 anys dels Camps, on hi han participat unes 4.000 persones. Això va ser possible, a part dels voluntaris i voluntàries que hi anaven, a persones que hi van posar molt d'entusiasme, entre els quals m'agradaria recordar el **Toni Codina**, la **Maria Pau Trayner**, el **Jaume Casassas**, l'**Eduard Cantos**.

Paral·lelament a aquells Camps, que s'anaven diversificant en nombre i en països, va sorgir el dilema de si la nostra entitat havia de fer cooperació (**projectes de cooperació**, vull dir) o no. La cosa no va ser fàcil de discernir, però va prevaler novament la intuïció educativa de SETEM, una entitat per fer més crítica la nostra mirada al món, i per educar-nos col·lectivament sense que ni tan sols semblés mai que «uns ajudaven i altres rebien l'ajuda». L'entitat com a tal, per tant, es va allunyar de la línia dels projectes de cooperació, admetent tan sols aquells projectes que les persones que havien participat en un Camp, constituïdes al seu retorn en **Comitès**, volguessin promocionar des d'aquí. Alguns així ho van fer.

Els mecanismes de **preparació** i **tornada** de l'experiència dels Camps han resultat molt rics per a les persones i per a l'entitat. Preparar-se per anar a un Camp era obrir perspectives que moltes de les persones que s'hi havia apuntat ni tan sols havien pensat mai. A la tornada, el xoc podia ser sorprenent. La impressió que «haviem après i rebut més del que havíem aportat» feia forat en moltes persones, i va ser generadora de moltes altres activitats, tant des de l'entitat com des dels Comitès.

Sovint van anar apareixent les **contradiccions** entre el que s'havia viscut als Camps i la realitat del nostre món o del nostre país. Lògicament havia de sorgir, i així va ser, una línia de treball més de denúncia d'injustícies globals, a vegades duta a terme des de SETEM o, més sovint, **en aliança** amb altres entitats des de molt aviat. Els **Cursos**, les **Campanyes**, algunes de molt sonades, han tingut resultats difícilment mesurables, però segur que efectius. No cal que les enumeri aquí perquè moltes continuen ben vives.

Breument vull fer menció també d'un altre element que condiona el funcionament de SETEM i d'altres entitats similars, i és la **situació econòmica**. SETEM és una entitat «petita» si ens fixem en el nombre de socis i en els percentatges d'altres i baixes. Si havia de subsistir i funcionar tan sols amb les quotes dels socis, ben poca cosa hauria pogut fer. Vull dir que alguns programes o campanyes es veien molt condicionades per aquesta manca de recursos econòmics. Això ha pogut provocar en alguns moments (en recordo des de molt aviat) entre els «voluntaris» i els «professionals», i consti que no ho dic amb cap intenció crítica, al contrari. Normalment, les tensions explicables entre els dos segments de l'entitat s'han resolt bé perquè tant els uns com

els altres són persones com cal i que s'estimen SETEM. Això no treu, però, un cert desgast que em sembla que no seria bo d'ignorar. Igualment, l'entitat (com moltes altres de semblants) va passar un veritable daltabaix els anys de la greu crisi econòmica del 2008, que van comportar retallades dràstiques en molts programes i personal.

Probablement, l'actual crisi sanitària passarà la seva factura a les entitats socials, i caldrà tenir el cap clar i **fer pinya** per resoldre les situacions amb la mateixa creativitat que SETEM ha demostrat fins ara.

Que és el que més representa a SETEM com a entitat social que reivindica la justícia global?

Tornem a la **filosofia de base** de l'entitat. En ocasió dels 20 anys dels Camps es va editar un treball que es titulava LA TACA D'OLI. Crec que retrata molt bé SETEM. És, ja ho he dit, una entitat de dimensions modestes. Tot i ser de les antigues, mai no ha pretès capitalitzar res, ni distingir-se per grans realitzacions. Bàsicament, ho torno a repetir, és una idea pedagògica posada en obra. La persona que *ha obert els ulls* en contacte amb un Camp, probablement es comportarà, tant com *pugui* (i això depèn de molts factors) *en la sintonia* que ha descobert. Posem per cas que en un poble o comarca neixi una iniciativa solidària, o una acció reivindicativa, les persones que hagin *obert els ulls* hi seran presents (si no en porten la iniciativa), no sempre de forma organitzada, com els Comitès.

El sistema de *taca d'oli* resulta lent, però és imparable. I, segurament, és el que té més probabilitats d'aconseguir allò que vol. Quan es van començar els primers Camps, no podíem imaginar les onades immigratòries que van arribar no gaire després. Tampoc podíem imaginar les escenes bàrbares d'algunes de les guerres actuals, a Síria posem per cas, o a l'Àfrica, ni el trist espectacle dels ofegats a la Mediterrània. Ni, potser, la crisi econòmica del 2008. Ni... La llista podria ser llarga. Què hi ha continuat aportant SETEM? Bàsicament, per mi, persones que *han obert els ulls*. O sigui que s'han fet **crítiques**, i prou **madures** per prendre opcions personals o apuntar-se a opcions col·lectives (o les dues coses alhora).

Quin dels projectes de SETEM és el més representatiu per a tu?

Si continuo en la línia del que deia, no m'atreveixo a posar uns projectes per davant dels altres, perquè tots són, crec, **expressió d'una mateixa voluntat**. Jo, personalment, sento una gran admiració pel programa dels Camps, potser perquè és el primer històricament, o perquè hi vaig poder participar una bona colla d'anys en les sessions de preparació i de tornada. Però altres projectes, molt coneguts, es mereixen la mateixa admiració. I així és com **m'agradaria acabar** la meva intervenció aplaudint com un boig tantes persones que han dedicat a SETEM temps i energies, en les juntes, en les assemblees de socis i sòcies, en els Camps, en els equips de treball de tota mena. A totes aquestes persones, jo, com a vell *pare de la criatura*, només us puc agrair de cor que hagueu col·laborat a fer-la créixer i a donar-li vida. Per molts anys i gràcies.

ANDREU TRILLA i LLOBERA
Maig de 2020

